

Alevi Gelenekte Yola Giriş Töreni Olarak Çocuk İkrarının Yorumlanması*

Gökçen Çatlı Özen**

Interpretation of Children Entry Ceremony in Alevi Tradition

Summary

In modern societies, the age of being “adult” is 18. With a constitutional right, the 18-age restriction, which is also applied in Turkey, we see that in some traditional and closed cultures it is characterized as a sign of “adulthood”. For example, in some Alevis Ocakzade, Tahtacı and Arab Alevis/Nusayris as a means of transition to adulthood, a kind of ritual ceremony that can be applied to children. A commitment is a promise and this is a matter of adulthood. In the study, with an interpreting understanding, the elements behind the expectation of such a strong obligation from the children are discussed.

Key Words: Alevism, child, ikrar/confession, adult.

Giriş

Kültür dediğimiz şey, toplum ve toplulukların bir bütünüdür. Bu bütün, çeşitli toplumsal kurumlar üzerinden işlevsellik kazanmaktadır. Toplumun en küçük ama en elzem grubuna karşılık gelen aile kurumu da sosyalizasyonun en temel parçası olarak onu en çok etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Ailenin bir uzantısı olan çocuk da kültür bilim araştırmacılarının vurgu yaptığı üzere genelde toplumların üçte birlik bölümüne tekabül etmekle birlikte, bu yapılanmanın sürekliliğini sağlayan tek etkenidir. Öyle ki kültür bilimcilere göre çocuk ve çocukluk kültürü, sosyal ve kültürel bir mekân tasavvuru olarak, aile kozası içinde değer üretiminde başat olan bir kültürlenme merkezidir. O sebeptendir ki ailenin üretiminden meydana gelen çocuk, tarihten bu yana yetişkine bağlı ve/veya bağımlı olagelmıştır (Şirin, 2017: 5). Her kültürün, çocuğa attığı değer farklılık içerebilmektedir. Hatta bu farklılık kültürden kültüre o denli keskindir ki çocukluk döneminin yaş gösterge çizelgesi bile bir kültürden diğerine değişim gösterir. Örneğin çağdaş toplumlarda çocukluk ve ergenlik dönemlerinin bitimi ve yetişkinlik döneminin başlangıcı, anayasal sınırlandırmalarla 18 yaş iken daha geleneksel olanlarda bunun daha altlara çekildiğini

* Bildiri konusunun farklı bir yorumlanması makale olarak Çatlı Özen, Gökçen (2017b).“Alevilikte Yola Giriş Töreni Olarak Çocuk İkrarı”, *International Journal of Central Asian Studies* Volume 21’de yayınlanmıştır.

** Yrd. Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

görüyoruz. Öyle ki bu gruplar, anayasal kabulden çok geleneksel birtakım unsurları uygulamaktadır. Burada anayasal sınırlandırmalara rağmen geleneksel bir takım kabullerin, topluluk nazarında bir üst yaptırıma sahip olduğunu görüyoruz. Buna binaen antropolojik çalışmalar bağlamında bazı dışa kapalı geleneksel toplulukların çocukluktan çıkma yaşını 7-8 yaşına kadar indirebildiğini ve çocukların tıpkı yetişkinlik dönemine benzer sorumluluklarla donatılabildiğini anlıyoruz.

Benzerlikleri reddetmemekle birlikte, her kültür nevi şahsına münhasırdır ve her birinin tıpkı eşsiz olan parmak izi gibi sadece kendine ait bir takım unsurları vardır (Çatlı Özen, 2017a: 162; 2018: 46-47). Parmak izinin teklifi ile millî kültürün biricikliğini birbirine eşdeğer tutmam bundandır. Kültür bir kara kutudur ve toplumsal geçmişteki tüm birikimleri içinde biriktirecek kullanım ihtiyacında bunları kültürel unsurlarla dışa vurur. Hars yapılanmasında, millî değerlerin baskınlığına dair inancımın sebebi, sadece duygusal bir dışavurum değil aksine toplumsallığa dair bir realitenin gereğidir. Çünkü toplumsal bir canlı olan insan, yaşadığı alan içerisinde görüp ettiklerini benimseyerek, bunları kullandığı oranda işlevsellik kazanabilmektedir. Öyle ki kültür bir gönüllülük meselesidir. Kültür, onu kullanmakta gönüllü olanda karşılık bulduğu gibi, yeni nesillere de böylece aktarılma ve yaşatılma olanağı bulur.

Ne var ki bireyin “aşinalığı” olan habitusu yani değerleri, yaşam tarzı, dili, hayat koşulları, anıları ve deneyimleri zorla değişime maruz kaldığında bu durum kültürel şokla birlikte kimlik kaybına da neden olur (Elmas ve Edman, 2017: 274). O sebeple gönüllülük ile zorla değişim arasında bir farklılık vardır.

Yukarıda geleneksel topluluklar için bahsedildiği üzere Türkiye’deki Alevi topluluklarda da bireyin reşit kabul edilme yaşı, medeni hukuk dâhilinde 18 yaş iken bazı Alevi topluluklarda bunun geleneksel kıstaslarla “yetişkinlik” üzerinden öne çekilebildiğini anlıyoruz (Çatlı Özen, 2017b). Bu özellikleri gösteren Alevi topluluklara göre bireyin iki farklı yaşı bulunmaktadır:

- Doğumla birlikte “doğal yollardan” edinilen *anne yaşında* reşitlik 18 yaş ile başlar.
- Çocukluk evresinde “yapılandırılmış yollardan” kazanılan *baba yaşında* yetişkinlik 18 yaştan önce başlar.

Geleneksel bir unsur olarak baba yaşı ile kazanılan toplumsal statünün, sui generis bir özellik taşımakla birlikte, yorumlayıcı bir yöntemle ele alınması elzemdir. Buradan hareketle diyebiliriz ki henüz çocuk yaştaki aktörün, baba yaşını kazanabilmesi için birtakım geleneksel törenlerden geçmesi, üstelik bunlarda başarılı olması beklenmektedir. Bu kazanım onun sadece statü elde etmesine değil, çocukluktan yetişkinliğe geçmesine ve dinî açıdan tarikat yoluna girmesine de tekabül etmektedir (Koç, 2015: 140-141). Tarikat yoluna girmek, ikrar vermenin yani topluluk huzurunda

topluluğun geleneklerine bağlı kalınacağı ve bunun için gerekli olan tüm sorumlulukların kabul edildiğinin bir *andıdır* âdeta. İkrar, yazılı bir anlaşma olmayıp sözlü bir yasa olarak topluluğa bağlı kalınacağına dair söz vermenin nihai bir aşamasıdır aslında. Bu doğrultuda Alevi topluluklarda yetişkinlerin ikrar vermesi yaygın bir gelenek iken çocukları daha nadirdir. Bilindiği üzere Alevi geleneğe “Yol bir, sürekindir.” fikriyatı yaygındır. Öyle ki bir Alevi topluluğundaki gelenek, başka bir Alevi topluluğunda uygulanmayabilmekte hatta bilinmeyebilmektedir (Türk ve Çapar, 2011: 17). Tam da bu doğrultuda çocukların yola girişlerine karşılık gelen ikrar verme törenleri, bu farklılıklardan biri olarak makalenin odağını teşkil etmektedir. Çocuk ikrarı ile çocuk dinî ve geleneksel bir eğitim sürecinden geçerek topluluk içerisinde etkinlik kazanmaktadır. Bu durum onun kültürlenmesine ve statü kazanmasına aracılık eden önemli bir evredir ve toplumsal sistemin dinamik yapısına tekabül etmektedir. İkrar dolayısıyla etkinlik kazanan çocuğun, topluluk içinde gerek yatay gerek dikey hareketlilik alanının genişlediği anlaşılmaktadır. Bu hareketlilik kültürel aktörlere topluluk içerisinde dolaşım özgürlüğü sağlar iken topluluk dışında da onu ötekileştirip farklılaştırmaktadır.

Çocuk ve Kültür

Çocuk ikrarı, birey daha ergenlik dönemine girmemişken yapılan dinî bir törendir. Bu tören akabinde çocuk, topluluk içerisinde daha fazla sorumluluk üstleneceğinin ve böylece yetişkinler dünyasında hakkıyla yer alacağı sözünü vermiş olur. Kıyaslandığında, çağdaş yapılanmalı toplumlarda çocuk, eğitim alma yani okula gitme sorumluluğu dışında genelde başka bir beklentiye tabi tutulmaz iken henüz çağdaşlaşmamış olanlarda çocuğa eğitim dışında yüklenen statülerin dinî, ekonomik ve geleneksel de olabildiğini anlıyoruz. Bu açıdan geleneksel olanlarda çocuğun âdeta bir yetişkin gibi yaratıcı toplumsal öğeye sahip olarak yetişkin dünyasının üretimine katkıda bulunduğu görülür (Tezcan, 2017: 1). Türkiye’de genel manada Alevilik, sadece inançsal bakımdan değil, diğer toplumsal kurumlar bakımından da alt grup özelliği taşıdığından, mensuplarının topluluğun işlevselliğine katkı sağlayacak özellikte olmaları hayati bir zorunluluk olmuştur. Zira alt kimlik olmalarından dolayı belli bir sıkışmışlık içerisinde bulunmaları, tüketenden çok üreten bir nüfus demografyasının baskınlığını önemli kılmıştır. Bu sebeple topluluğun, aktörlerinden beklentileri sadece yetişkinlik dönemiyle sınırlı kalmamış, çocukluk döneminde de aktörün topluluk yapılanmasına işlevsellik katması istenmiştir. Çocuk ikrarı vesilesiyle, aktörün erken dönemde geleneksel statüye erişmesinin ve bunu rol ile harekete geçirmesinin, kültürel muhtevaya katkı sağlayacağı inancı hâkimdir. Üst kültür karşısında alt kültür teamülleriyle sınırlandırılan yapılanmaların, melezeleşmemek kaygısı ile erken bir yetişkinlik sürecini başlattıkları düşünülebilir. Çünkü alt kültürün, üst kültür karşısında, varlık direnci gösterebilmesi için onun ortaya koyduğu niceliği ve niteliği

önemli kılmıştır. Anlaşılan o ki alt kültürdeki her bir aktörün değerli kılınması ve geleneksel öğelerle yapılanma içerisinde işlevsel hâle getirilme gayretleri, sosyalizasyon döneminin erken yaşlara çekilmesini gerektirmiştir. Buradan şu çıkarılamayı yapmamız mümkündür: Geleneksel yapılanmalarda aktörler sosyal sisteme, kişilik sistemi ile modern yapılanmalardan daha erken bir yaşta katılım sağlarlar.

Modern toplumsal sistemler üretim-tüketim ilişkilerini, toplumsal iş bölümü ile belli bir düzene sokmuş olan karmaşık yapılanmalardır. Bu karmaşıklık aslında gelişmişliğin bir göstergesi olarak toplumsal düzenin, kurumlar bazında süreklilik dâhilinde işlevselliği sağlamasıyla sorunsuzca yerine getirilebilmektedir. Bu tür toplumlarda sistem özellikle de ekonomi-din-eğitim-yönetim-dil-hukuk-aile gibi alt sistemlerle idame ettirilmektedir. Henüz modernleşmemiş topluluklar ise üretim-tüketim ilişkilerini, karmaşık olmayan topluluk iş bölümü ile idame ettirmektedirler. Bu tür topluluk sistemlerinin özellikle de din-aile sistemleri ile yapılanmalarına süreklilik kazandırdıkları anlaşılır. Dolayısıyla sistemin belli bir bilinçteki adanmış aktörlere ihtiyacı vardır. Çocukların ve yaşlıların, gençler ve orta yaştakilerin üretimi kadar faydalı bulunmamaları bir noksanlık oluşturabildiğinden çocuk yaştakilerin yetişkin aşamasına daha çabuk kabul görüldükleri anlaşılmaktadır. Örneğin Ortaçağ Avrupa'sında 7-8 yaşındaki çocuk işçilerin aileye ekonomik kazanım sağlamak adına, kömür madenlerinde çalıştıkları bilinmektedir. Bu örnekten de anlaşıldığı üzere ergenlik dönemi yok sayılmış ve çocukluk dönemi kısaltılarak toplumsal sorumluluk yüklenmeyi gerektiren yetişkinlik aşaması, daha erken başlamıştır. Dolayısıyla bugün çağdaş olarak sınıflandırılan toplumların bile 200-300 yıl öncesine kadar, toplumsal sistemi yetişkinlerden ibaret sayan bir anlayışa sahip olduğu görülür. Bunların çocuklara karşı kendine özgü değil de yetişkinlere özgü bir yaklaşım benimsedikleri anlaşılır (Giddens, 2000: 39-40). Tezcan'a göre Türk toplumundaki çocukluk anlayışının ne olduğunu anlamak için dinsel inançlara eğilmek gereklidir. Bu bağlamda İslam düşünürleri de çocuklukla ilgili konuları, yetişkinlikten bağımsız bir inceleme alanı olarak ele alırlar. Öyle ki Kur'an-ı Kerim ve sünnette, ergen yani buluş çağına kadar çocuğun, yetişkinlik gerektiren konularda sorumlu/yükümlü tutulmadığı vurgulanır. Buna göre çocukluk döneminin yetişkinlikten farklı olmakla birlikte, kendine has özel bir biyolojik ve kültürel evre olduğu vurgulanır. Toplumsal kaideler bir yana, çocuk kendi bakımıyla ilgili de noksan görüldüğünden yetiştirilmesinin sorumluluğu yetişkinlere ait sayılmıştır (Tezcan, 2017: 3-4). İslamiyet'teki çocuk vurgusunun, çağdaş yapılanmalı toplumlarda ancak 20. yüzyılla birlikte yaygınlaştığı ve bunun üç varsayım üzerinden ele alındığı anlaşılmaktadır. Buna göre;

- Çocuklar, yetişkinlerden farklıdır. Çocuklar doğal insan gelişimi bakımından özel bir biyolojik unsuru oluştururlar;

• Çocukların yetişkinliğe, yetişkinler tarafından hazırlanması ve yetiştirilmesi gerekir çünkü yetişkin olmak sonradan elde edilen bir kazanımdır;

• Çocukların yetiştirilme sorumluluğu yetişkinlere aittir dolayısıyla çocuk yetişkinlerle birlikte sosyalizasyon yaşamaktadır (Tan,1994; akt. Tezcan, 2017: 4).

Yukarıdaki açıklamalara binaen anlıyoruz ki çocukluk, çağdaş bir tanımlamayla geçici biyolojik bir süreç olarak yetişkinlikteki sorumluluklardan farklı ama onların sorumluluğu altındaki bir dönemdir. Fakat ideal"-deki bu söylem uygulamada farklılaşmaktadır. Öyle ki dünyadaki çocuk işçi sayısı 2000 yılından önce 246 milyon idi. Farkındalık ile iyileştirmeler hızlanınca bu sayı 152 milyona düşmüştür (Ekovitrin, 2015: 147). Ülkeler bazında bakacak olursak Sahra Altı Afrika, Latin Amerika, Orta Doğu ve Karayipler gibi gelişmemiş bölgelerde nüfusun %10'dan fazlası çocuk işçilerden meydana gelmektedir. Türkiye'de ise çocuk işçi sayısının, çıraklık gibi iş statüleriyle gölgelense de 900 bine yakın olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'deki çocukların gelişmemiş ülkelerin oranlarına göre daha iyi bir durumda olduklarını fakat Avrupa Birliği ülkelerine göre en son sırada olduğu anlaşılmaktadır (ILO, 2016: 9-10). Bu oranların, Türkiye-çocuk-gelenekler üçlemesiyle genel açıdan Alevi toplulukların çocuklara yönelik geleneksel yaklaşımının anlaşılması üzere bir basamak oluşturacağı düşünülebilir. Alevi topluluklarda çocuklar hukuk devletinin denetiminde ve yetişkinlerin sorumluluğunda olsalar da kimi dışa kapalı Alevi gruplarda çocukların erken yaşlardan itibaren yetişkin statüsüne hazırlandığı bilinir. Örneğin Alevi ve Bektaşilerde¹ ve çoğu Alevi/Ocakzadelerde bir yetişkinlik göstergesi olan yola giriş töreni olarak ikrar vermenin çocuklar için uygulanmadığını ancak bazı Alevi/Ocakzadelerde, Tahtacılar ve Arap Alevileri olarak bilinen Nusayrilerde çocuk ikrarının uygulandığı görülmektedir. İkrar söz verme paktının bir neticesidir. Bu pakt bir yetişkinlik sorumluluğudur. Dolayısıyla çocuklardan bu davranış beklentisi, geleneksel kaideler bakımından bile ağır bir yükümlülüktür. İkrarın bazı Alevi topluluklarda 10 yaşında alınıyor oluşu, tartışmaya açık bir konu olarak karşımıza çıkabilmektedir. Zira uluslararası anlaşmalardan doğan bir kabul ile yetişkinlik 18 yaşında başlamaktadır ve bu yaşın altındakiler çocuk kategorisindedirler. O sebeple idealde ve evrensel çocuk hakları bağlamında, çocuğun çocuk olarak kategorize edilmesi ve buna göre davranılması esas alınmalıdır.

Alevilikte Çocuk Kültürleşmesi

Bebeklik döneminin tersine çocukluk, biyolojik bir kategori değil, toplumsal bir kurgudur (Postman, 1995: 7). Dolayısıyla bir kültürün ço-

¹ Genellemek gerekirse Alevilerde sonradan yola girilmez iken Bektaşilerde sonradan yola girilebilir.

cukluk dönemine yüklediği anlam başka bir kültürde farklı bir kurgulamaya sahip olabilir. Fakat geneli itibariyle iki tür çocukluğun (geleneksel ve modern/postmodern) varlığından hareketle, ilkinin yerel manada kendi kültürünü inşa ederken diğerinin küresel manada teknolojik ve dijital medya ağırlıklı bir kültür üretimine karşılık geldiği anlaşılmaktadır. Geleneksel kültürde çocuk zengin ve kuşatıcı bir sözlü kültür ile sabitlik üzerinden kültürlenirken modern yapılanmada çocuk tek tipleştirilen ve küresel arenada bir tüketim nesnesine indirgenmektedir. 1970'lerden sonra ise çocuk, birbirinden farklı kültürel haklara sahip bir sosyal inşa olarak değişiklik göstermiştir (Şirin, 2017: 9-11). Bu açıdan değerlendirildiğinde çocuğa yönelik farkındalığın son 200 yılda oluştuğu ama aynı oranda da çocuğun toplumsal bir amaca yönelik araçsallaştırıldığı söylenebilir.

Her kültürün, bireyi topluma kabul etme kistası farklıdır. Örneğin Anadolu/Türk Aleviliği yeni doğanı, doğumuyla birlikte topluluğun içinden kabul eden bir anlayışa sahiptir. Bireyin, toplulukla bütünleşmesi için törensel uygulamalara gerek kalmaksızın doğal yollardan grup içinden kabul edildiği bilinir. Bu yönüyle de Anadolu/Türk Aleviliği yasakçı ve baskıcı olmaktan ziyade düzenleyici ve denetleyicidir (Bozkurt, 2012: 385). Anadolu/Türk Aleviliğinin bir yansıması olarak Alevi-Bektaşî geleneği, açık toplum yapılanmasına dayalı olarak kişiler Alevi anne-babadan doğmasalar bile sonradan yola girerek Alevi/Bektaşî olabilmektedirler. Buradan hareketle, çocuk ikrarının hem topluluk içerisinde hem de genel toplumsal yaşamda kapalı tabakalaşmayı doğuracağı endişesiyle, bu geleneği uygulamadıklarını hatta böyle bir geleneğin varlığından haberdar olmadıklarını ifade etmektedirler (Çatlı Özen, 2013: 201-202). Benzer düşünce çoğu Alevi-Ocakzadelerde geçerli iken Alevi-Ocakzadelerden Dede Gargın Ocağı'nda çocuklar topluluk nazarında kabul görülmek üzere ikrar vermektedirler. Buradaki ikrar, çocuğun topluluk huzurunda topluluk kurallarına bağlı kalacağını beyan edilmesi ve bunun diğer topluluk mensuplarınca onanmasıdır (Dedekargınoğlu, 2016: 95). Tahtacılar da 14 yaş civarındaki Tahtacı erkek çocuğun ikrar vererek yetişkin konuma geçtiği anlaşılmaktadır. Tahtacı geleneklerine göre ise bekâr kız çocuklarına ikrar yapılmamakla birlikte, Tahtacı kızın ancak Tahtacı bir erkekle evlenmesinin akabinde *kız ikrarı/gelin ikrarı* adında bir tören uygulanarak topluluğa gerçek bir giriş hakkı elde ettiği belirtilmektedir (Bulut ve Bal, 2015: 90; Bozkurt, 2012: 399-401).

Yine benzer bir yaklaşım ile Arap Alevilerinde (Nusayri) 10 ila 15 yaş aralığındaki Nusayri erkek çocuklarına, üç aşamalı *amcalık geleneği emmül-seyyid* törenleri uygulanmaktadır. Kız çocuklarına uygulanmayan bu gelenek onların topluluğa girişlerini yine Tahtacılar da olduğu gibi topluluk içerisinde yapılan evlilikle mümkün kılmaktadır. Amcalık geleneği, diğer ikrar geleneklerinden farklı olarak âdeta uzun soluklu bir eğitim sürecidir. Çocuk, kan bağı olmayan bir tarikat büyüğünün rehberliğinde

ve genelde onun evinde bir yıla yakın kalarak yol gerekliliklerini öğrenmektedir. Üç aşamalı geçen dinî/kültürel sınav akabinde başarılı olan çocuğun gerçek bir Nusayri olarak kabul edilmesiyle, çocuğun yetişkinlik mertebesine yükseldiği anlaşılmaktadır (Türk, 2010: 64; Türk ve Çapar, 2011: 17-42; Çatlı Özen, 2018: 45-59). Bu geleneksel ikrarlar, henüz çocuk yaştaki topluluk mensuplarına uygulandığı için çağdaşlaşmayla birlikte evrensel açıdan kabul gören uluslararası anlaşmalara aykırı düşmektedir. Buna göre 18 yaşın altındaki her birey çocuk sayıldığından (TUIK, 2012), bazı Alevi toplulukların bu anlayışa tezat düştükleri görülür.

Çocuk ikrarının uygulandığı üç topluluğun (Alevi-Ocazkadelerden Dede Gargın Ocağı-Tahtacılar-Arap Alevileri/Nusayriler) birtakım benzerliklerinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre üçünün de geleneksel toplumsal yapıya sahip olduğu, ataerkil bir anlayışla soyun babaerkil yapı üzerinden ilerlediği ve dolayısıyla kadının bir toplumsal cinsiyet olarak tabakalaştırıldığı anlaşılmaktadır. Öyle ki aynı durum diğer iki geleneğe de geçerli olmakla birlikte Tahtacılar da kızın bir yabancıyla evlenmesi durumunda ikrarın dış evlilikle bozulacağına inanıldığı için ikrarı alınmaz iken ancak Tahtacı erkeklerle evlenmesi akabinde ikrarın düzenlendiği görülmektedir.

Kültür yumağı düşünce davranış ve maddi nesnelere birlikte insanların yaşam biçimlerini kapsayan geniş bir alana sahiptir. Kültür ne düşündüğümüzü, nasıl davrandığımızı ve neye sahip olduğumuzu kapsamaktadır. Bu açıdan kültür hem geçmişle kurulan bağımız hem de gelecekle ilintili kılavuzumuzdur. Kültür, maddi ve manevi iki temel unsura ayrılmakla beraber ilki, bir toplumun üyeleri tarafından geliştirilen fikirler bütünü ve üretilen fiziksel şeylerdir (Macionis, 2015: 58-60). Çocukların kültürlenmesi adına uygulanan geçiş törenleri ise manevi kültüre tekabül etmekle birlikte, geçmişle olan bağların hâlen devam ettiğini de göstermektedir.

Alevi ve Bektaşilerde ve çoğu Alevi/Ocazkadelerde ikrarın çocuklara uygulanmamasının sebebi, merkezî üst kültüre daha yakın olmaları gibi daha çağdaş bir gelişim evresini takip etmeleridir. Bu tür topluluklarda birey önemli bir yere sahiptir ve bireyin yetiştirilmesi hukuki normlar çerçevesi kadar ebeveynin denetimindedir. Öyle ki çocuk topluluğun değil, ebeveynin denetimindedir; öyleyse çocuk geleneklerin değil, hukukun belirlediği evrensel normlarla sınırlandırılmıştır. Bu tür çağdaş yapılanmaların hiyerarşik sıralaması şu şekildedir: Birey-hukuk-aile-toplum.

Öte yandan bazı Alevi/Ocazkadelerde, Tahtacılar da ve Nusayrilerde ikrarın çocuklara da uygulanıyor oluşu, merkezî üst kültüre mesafeli olup dışa kapalı geleneksel kültürel bir yapılanmaya sahip olmalarından dolayıdır. Bu gruplarda öncelik ve önem derecesini belirten hiyerarşik sıralama çağdaş yapılanmadaki gibi birey-hukuk-aile-toplum değildir ama topluluk-gelenek-aile-birey şeklindedir. Bu anlayışa göre bireyin yetiştirilmesi,

topluluğun çıkarı ile geleneklerle belirlenmiştir; bu sorumluluk da topyekûn topluluğa aittir. Öyleyse çocuk bireyselleşmeksizin toplumsallaşmakla beraber, çocukluk dönemi son derece kısa bir süre yaşayarak yetişkinlerin sorumluluğuna ortak edilmektedir.

Aslında bütün insan topluluklarında çocukla ilgilenmek onu taşıyan, dünyaya getiren ve bir süre sütüyle besleyebilen kadının birincil görevidir. Fakat kültürel farklılıkların üretim-tüketim anlayışları dolayısıyla, kimi kültürde çocuğun daha bebeklik döneminde, anneden ayrı büyütüldüğü anlaşılmaktadır. Örneğin kibbutz sisteminde bebek, kurum bünyesinde kamunun sorumluluğu kabul edilerek toplumun anlayışına göre yetiştirilmektedir. Ekonomik sebepli bu tercih komünal yaşamın uç bir örneğidir. Buna benzer Afrika'da yaşayan Juhoansi ve Mbuti'lerde çocuğun bakım sorumluluğu, topluluktaki bütün yetişkinlere aittir. Keza Brezilya Amazon ormanlarında yaşayan Mundurucularda da erkek çocuk 13 yaşına kadar yetişkin erkek nüfustan ayrı, anne ve kardeşleriyle birlikte yaşar (Haviland, ve vd., 2008: 472-473). Dolayısıyla çocuğun, ilgili topluluktaki işlevi, toplumun öncelikli gereksinimleri dolayısıyla değişebilmektedir. Makalenin konusuna binaen bazı Alevi/Ocakzadelerde, Tahtacılar ve Nusayrilerde ikrarın çocuklara uygulanmasının sebebi, ilgili topluluklardaki öncelikli gereksinimlerin geleneklerle idame ettiriliyor oluşu ve yetişkin bireye olan ihtiyaçtır.

Sonuç

Antropologlar bir kültürü incelerken ilk önce aile kurumunun yapılanmasına bakarlar. Özellikle de geleneksel ve basit yapılanmalı topluluklarda, en işlevsel kurumun aile olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle denilebilir ki çocuk ikrarı bazı Alevi/Ocakzadelerde, Tahtacılar ve Nusayrilerde, endogami (grup içi evlilik) uygulanmasından dolayı hâlen işlevselliğini korumaktadır. Oysa Alevi ve Bektaşilerde ve çoğu Alevi/Ocakzadelerde egzogami (grup dışı evlilik) de açık veya yarı açık serbest olduğundan çocuk ikrarı, farklı kültürel süreçlerin doğmasına olanak vereceği için uygulanmamaktadır.

Makalede ele alındığı üzere bireyin iki farklı yaşı bulunmaktadır: "Anne yaşı" ve "baba yaşı". Alevi toplulukların bir bölümünde, topluluğa katılımın doğal yollarla anne yaşı ile sağlandığı düşünülse de dışa kapalı ve geleneksel yapılarını muhafaza edenlerde topluluğa katılımın baba yaşı ile olduğu anlaşılmaktadır. Bireyin, baba yaşını kazanabilmesi için birtakım geleneksel törenlerden başarı ile geçmesi aslında bunun bilinçli bir tercihe tekabül ettiğini gösterir. Baba yaşı üzerinden çocuğun kültürlenmesine aracılık eden bazı Alevi/Ocakzadelerin, Tahtacıların ve Nusayrilerin sadece toplumun genelinde değil, kendi kültürel grupları gibi görünen oluşumlar içerisinde de farklılaştıkları anlaşılır.

Kaynakça

- Bozkurt, Fuat. (2012). “Ocaklara ve Buyruk Kitaplarına Göre Çeşitli Alevî Gelenekleri”. *Türk Kültür ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Yıl 2012 Sayı 63, s. 385-410.
- Bulut, Ümmü ve Hüseyin Bal. (2015). “Sosyolojik Açından Tahtacı Grupların Araştırılması (Muğla Örneği)”. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 36, s. 81-102.
- Çatlı Özen, Gökçen. (2013). *Cem Evlerine Devam Eden Alevî Topluluklarda Kentleşme ve Modernleşme Bağlamında Kültürel Aktarım ve Sosyal Değişim* (Basılmamış Doktora Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Ana Bilim Dalı.
- _____. (2017a). “Nusayrîlerin Kültürel Etkileşim İncelemeleri”. *Journal of Analytic Divinity*. Cilt 1, Sayı 1, 150-166.
- _____. (2017b). “Alevîlikte Yola Giriş Töreni Olarak Çocuk İkrarı” *International Journal of Central Asian Studies* Volume 21.
- _____. (2018). “Nusayrîlikteki Amcalık Geleneğinin Yorumlanması.” *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. Yaz 2018, Sayı 86, s. 45-59.
- Dedekargınoğlu, Hüseyin. (2016). “Dede Gargın Ocağı’nda Musahiplik Uygulaması Örneği”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sayı 78, s. 91-112.
- Ekovitrin. (2015). Haber Analiz, Çocuk İşçiler, s. 146-151. Temmuz 2015. <http://www.ekovitrin.com/dergi2015/temmuz/14.cocuk.pdf>. (Erişim tarihi, 08.07.2017).
- Elmas, Eda ve Timuçin Buğra Edman. (2017). “An Analysis of Social Genocide in A Bend in the River by V. S. Naipaul and A Grain of Wheat by Ngugi wa Thiong’o”. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Volume 5 Issue 4, s. 265-276.
- Giddens, Anthony. (2000). *Sosyoloji* (çev. Cemal Güzel). Ankara: Ayraç Yayınları.
- Haviland, W. ve Harald, E.L.P. ve Walrath, D. (2008). *Kültürel Antropoloji* (çev. İnan Deniz ve Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- ILO. (2016). *Global Estimates of Child Labour*. <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publications/wcms575499.pdf>. (Erişim Tarihi 10 Kasım 2017).
- Koç, Adem. (2015). “Güruh-ı Naci’nin Saçlı Bacıları: Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Kadın Olmak”. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 126-145.
- Macionis, John J. (2015). *Sosyoloji* (çev. Vildan Akan). Ankara: Nobel.
- Postman, Neil. (1995). *Çocukluğun Yokoluşu*. İstanbul: İmge Yayınevi.
- Şirin, Mustafa Ruhi. (2017). “Çocuk ve Çocukluk: Kültürel ve Sosyolojik Boyut”. *Çocuk ve Medeniyet*. 2017/1, s. 5-13.
- Tan, Mine. (1994). *Çocukluk: Dün ve Bugün-Toplumsal Tarihte Çocuk*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tezcan, Mahmut. (2017). *Çocuk Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- TUIK. (2012). *Çalışan Çocuklar Working Child 2012*. http://www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=133(Erişim tarihi: 1 Temmuz 2017).
- Türk, Hüseyin. (2010). *Anadolu'nun Gizli İnanıcı Nusayrîlik: İnanç Sistemleri ve Kültürel Özellikleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Türk, Hüseyin ve Mustafa Çapar. (2011). “Alevîlikte Yola Giriş Geleneklerinin Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 60.